

Enguany que fa 25 anys que en Xesco Boix ens va deixar. Per recordar-lo es fan actes arreu i com que l'home s'ho mereix m'ha semblat que bé valdria la pena que desempolsinés els meus records per compartir-los amb els lectors de «La Falguera», la revista local de Folgueroles; per això ho he fet. *Voilà*.

Jo coneixia d'orella en Xesco des que va enregistrar el seu primer disc cantant la cançó italiana *Bella ciao*. I dic d'orella per dues raons.

Primera, perquè en temps del franquisme, a finals dels anys 60, els mitjans de comunicació ignoraven malintencionadament la gent que cantaven en català (No diré que ara passi el mateix, però en aquest camp som molt lluny de la normalitat cultural que ens mereixem. Encara avui els que cegament fan cas dels mitjans de comunicació saben abans on passen els cantants espanyols com Sergio Dalma, Loquillo, Estopa... i tants altres, que no pas el catalans).

I segona raó, coneixia en Xesco Boix només d'orella perquè escoltant i escoltant els seus primers discos de l'editora «Als 4 Vents» l'any 1967 i 1968 em vaig aprendre tot el seu repertori: *Vull ser lliure, Kumbaià, Deu meu, Bella ciao, Meu Manuel...* que interpretava amb la meua guitarra.

Els de la meua edat ¿no recordeu les cançons que vam cantar l'any 1970, per la commemoració dels 100 anys de la Primera Missa de mossèn Cinto, a Sant Jordi de Puigseslloses, cosa que ens va retreure un anònim personatge? Deixeu-me que ho recordi.

La festa verdagueriana va ser sonada. La missa, la va oficiar el bisbe de Vic al costat de mossèn Xavier Falgueres, rector de Folgueroles i altres capellans, i com que hi havia molta gent es va fer a mitja esplanada, al peu del turó de Sant Jordi. Per part de la parròquia no hi havia res muntat i espontàniament el grup de joves, «Joventut Verdaguer» (era així com ens anomenàvem la colla de joves organitzats) que la nit abans ens havíem quedat a acampar a Sant Jordi, ens vam oferir a animar la missa amb quatre cançons i la meua guitarra. Amb tota la bona fe del món, com escau al cas, vàrem interpretar cançons que havíem après gràcies a en Xesco Boix i en Jaume Arnella com *Mou, Senyor, mou la meua ànima* i el famós *Kumbaià* i això no va caure bé a més d'un. El dissabte a sobre en el periòdic local de Vic, «Ausona», en una carta al director un «Amic de Verdaguer, un amic dels goigs i un muntanyenc», (un mateix personatge, en tres persones distintes, com la Santíssima Trinitat, és a dir, un mossèn carca de qui no vull dir el nom) es lamentava que no haguéssim cantat cançons de missa amb lletra de Verdaguer.

Amb l'ajuda del mestre, Ernest Morató, que ens va fer costat com sempre, la «Joventut Verdaguer» vam rebatre l'opinió de qui havia escrit la carta, la setmana següent. La nostra resposta, que va haver de ser en castellà obligatòriament, deia:

»En primer lugar no nos extraña la sorpresa que manifiestan ustedes al escuchar un canto que ni remotamente esperaban. A todo esto podemos responder que a pesar de que conocemos las composiciones verdaguerianas a que ustedes aluden, el cántico que entonamos fue una especie de manifestación espiritual espontánea, pues lo cierto es que no existía un programa de cantos para la mencionada misa, entre otras cosas porque ignorábamos si intervendrían otras agrupaciones corales.[...] En cuanto a la afirmación que “también la moda se ha impuesto en la liturgia”, dicho de modo peyorativo, no podemos aceptarla porque supone la negación de la evolución que es inherente a la condición humana y está completamente acorde con los designios divinos que no solamente toleran sino que exigen una superación y un perfeccionamiento constantes en todas las facetas, espirituales o psíquicas y corporales o materiales.

»No podemos, pues, efectuar una labor de tipo regresivo y tenemos el pleno convencimiento de que Verdaguer, cuyo espíritu, sin duda alguna aleteó durante el solemne acto por el lugar sagrado en que celebró su primera misa, prendido en la emoción del momento y en nuestra vibración espiritual, quizás olvidó sus propios versos y entonó con nosotros el “Kumbaià, vine aquí Déu meu”, por la significación universal que hoy le concedemos.»

I aquí va acabar la polèmica. Tornem al que anàvem.

Vaig començar a ser amic d'en Xesco quan l'any 1973, el mes de juny, va venir a cantar a l'escola unitària de Masies de Roda (Osona) perquè la mestra, la meva cunyada Teresa Verdaguer, l'havia contractat i em va convidar a la festa. Vaig venir expressament des de Manresa i ens vam saludar per primer cop a casa meva on vàrem dinar. Havent dinat, a primera hora de la tarda ens vam presentar a Masies de Roda i vam cantar amb la mainada una bella estona. D'aquell dia, en guardo quatre fotografies que ens va fer el meu germà Cinto i que la meva neboda Mireia Vilamala i Verdaguer m'ha fet arribar.

A partir de llavors en Xesco i jo ens vàrem anar escrivint. Havíem coincidit en diversos actes en actuacions amb Esquirols, com per exemple a Les Lloses, al Ripollès, on vàrem fer sobretaula cantant fins que se'n hi va fer fosc, i en una jornada de formació de monitors d'esplai a la Colònia Rosal, al Berguedà. D'ell guardo encara algunes cartes interessants com les que us copio.

La primera és de quan Esquirols acabàvem de publicar el primer disc *Cants al vent*. Com que no en tenia cap exemplar, vaig anar a comprar-ne un als magatzems Jorba de Manresa. No els en quedava ni un. S'havien esgotat i vaig pensar “val més així”. El vaig encarregar i un cop el vaig tenir el vaig fer arribar a en Xesco per correu postal. Mireu quin va ser el seu comentari, que us amplio amb breus anotacions:

«Dijous, 26.7.1973. Estimat Joan: Moltes gràcies pel disc “Cants al vent” L'he escoltat molt. Aquesta nit, però, d'una manera més atenta. Volia veure-hi les coses bones i les coses dolentes. Volia veure si EDIGSA també fa faltes d'ortografia i tipogràfiques. Això ho hem de cuidar molt. En els vostres i en els nostres discos. No ho creus?»

»M'agrada molt aquest *Cada dia surt el sol*. M'agrada el coratge d'aquesta cançó¹. M'ha fet gràcia la *Va passar al Collsacabra*; jo la sabia en italià. He assaborit els detalls d'esquellots, d'arpes de boca (que hi fan molt bonic), d'ocells, d'harmòniques a segon terme, de corn. Algunes cançons es veu fluixa de veus i d'esperit com *Amb la tramuntana*², *L'amic de la campada*. Que maca el *Somriu minyó*.

»Molts us el titllaran d' "escúltic"³. Ara està de moda enfonsar l'escoltisme. Jo també enfonso l'escoltisme feixistoide carca i no mixt, però he sigut escolta i estimo molt aquell temps en certs aspectes. Res, Joan. El primer sempre és una mica vacil·lant. Tireu endavant que m'heu fet passar uns moments molt bons. Encoratja els teus companys de part meva. A veure si m'escrius o et vinc a veure. Teu. Xesco»

La segona carta que copio d'en Xesco és de 1974. L'havia convidat a venir a cantar al Barri, Mion-Puigberenguer de Manresa, cosa que va fer per Tots Sants en una Castanyada aquell mateix any.

«Dimecres, 6 de març del 1974. Barcelona. Benvolgut Joan: Ara penso en allò que em deies a Cardona, de venir a cantar amb la vostra mainada els dies 21 o 28 d'abril.

No ho faré, Joan. Saps què em passa? Que volem, juntament amb gent de La Tenda, fer un cançoner amb cara i ulls per a la mainada i gent jove. A mi m'enlluerna la idea de fer una cosa amb música ben feta, que sigui com una constància del treball d'uns anys ençà fins avui. He començat a deixar feines d'escoles i a comprometre'm menys els finals de setmana. No dubtis un moment en el fet que ens veurem aquest any o el vinent. Això que feu [Esquirols] i que fem és important i ho hem de dignificar.

El proper hivern sí que podré fer coses d'aquest tipus. Projecto viure al camp i solament dedicar-me a això i a recerques folklòriques.

He provat amb els nens una adaptació del "Vinga, nois, qui s'hi apunta?"⁴ i els ha engrescat. Ens cal passar experiències i cançons. No ho creus?

Fins prest, Joan, i gràcies pel "Pobre músic"; sortirà en disc.⁵ Adéu, amic.»

A poc a poc, en Xesco va acabar fent escola i anys després amb l'afany de deixar petjada del que feia, com diu en la carta "A mi m'enlluerna la idea de fer una cosa amb música ben feta, que sigui com una constància del treball d'uns anys ençà fins avui.", es va autoimprimir perquè no trobava editor *L'arbre generós (1981)*, un preciós llibre amb els contes que ell explicava, amb dibuixos de Pilarín Bayés, ara reeditat per La Galera. El llibre intencionadament, el va dedicar «Als meus companys animadors: Àngel Daban, Toni Giménez, Lluís M. Panyella i Noè Rivas», Els companys del

¹ Amb els anys he sabut que en Xesco en moments que estava deprimat cantava i cantava aquesta cançó.

² Aquesta va ser la primera cançó del disc que Esquirols vam enregistrar i es nota, la cantem amb por.

³ Avui en diuen kumbaià o xirucaire. Quanta raó tenia! Llavors aquests motius (que per mi són elogiosos encara que qui te'l digui somrigui per sota el nas) no es coneixien.

⁴ Es tracta de la tornada de la cançó reivindicativa *El joc d'obrir gàbies* del disc Colze amb colze (1976) que fa "Vinga nois, qui s'hi apunta?/ És un joc molt divertit/ i el que vulgui practicar-lo/ ha de ser un pèl atrevit", que ell va convertir en una cançó de xirinola que cantava fent bellugar lla part del cos corresponent: el dit, el cap, la mà el cul... "Vinga nois, qui s'hi apunta? És un joc molt divertit i el que vulgui practicar-lo ha de moure un xic el dit"

⁵ Es refereix a una cançó que li vaig ensenyar i que Jordi Roure interpreta en un disc dels Ara va de bo, amb la lletra un xic diferent, que diu: "Jo sóc un pobre ma, me, mi, mo, músic de carrer,/ que sempre que jo pac, pec, pic, poc, puc, toco el que sé./ D'un lloc a l'altre vaig, ves, vis, vos, busco algun diner,/ si no em deixeu cantar jo ma, me, mi, mo, em moriré." que jo havia après de l'Antoni Ballús en unes colònies d'estiu que vam fer al Molí del Cavaller l'any 1972.

col·lectiu “Els 5 dits d’una mà”. Val a dir que en l’edició d’aquest llibre vaig fer-li de mitjancer. A través d’Enllaç (la mateixa promotora cultural d’Esquirols i d’en Xesco) el vaig posar en contacte amb la Copisteria Bages de Manresa que l’any 1978 ens havia imprès *Les cançons d’Esquirols*, el nostre primer cançoner, també amb dibuixos de la Pilarín.

Més tard, no recordo quan, li vaig fer arribar una partitura i més tard una cinta amb una cançó meva, *Estima si vols ser feliç* que va enregistrar en una casset, titulada *La bicicleta*, que és el nom d’una cançó d’en Lluís M. Panyella. Això m’escrivia l’1 d’abril de 1982 des de Canet de Mar:

«Estimat Joan: A fora plou una cosa de no dir. Ja ho diuen “En abril, aguas mil”. Volia donar-te les gràcies per aquella cançó, tan bonica, que m’enviaves a Palafrugell. Ara et vull demanar un favor. ¿Em podries enviar una cassette verge amb la cançó enregistrada? No sé prou música per llegir-la a vista. És aquella cançó que parla d’estimar (això que ens aguanta, oi?). L’altre dia, a Barcelona, l’Eulàlia d’Enllaç em dia que heu fet un nou disc, ja el compraré i l’escoltaré en el cotxe. T’imagino bé, amb aquella rialla, entre sorneguera i apassionada per canviar la realitat. Rep tota la meva amistat. Records als Esquirols. Teu. Xesco»

I encara deixeu-me dir que en Xesco va ser el primer divulgador d’una altra cançó d’Esquirols que anys després han interpretat altres cantants com en Titot i el grup Mesclat. Es tracta del *Torna, torna, Serrallonga*. Així que va sortir el disc la va interpretar sovint en els seus darrers recitals, i la va publicar en el seu cançoner de l’any 1983, *Lireta-liraina*.

Per recordar en Xesco vint-i-cinc anys després d’haver-nos deixat, uns amics de Manresa em van proposar que els fes la lletra per a una auca. Com deueu suposar la proposta em va engrescar. Això explica que avui comptem amb la seva auca, *L’auca d’en Xesco Boix. Un cantant d’anomenada, el joglar de la mainada*, que podeu trobar a www.auques.cat. I com diria en Xesco; conte contat ja s’ha acabat.